

Alsof er een engeltje op je tong piest!

Kennis maken met de veelkleurige Bijbelse- en Joods-rabbijnse uitlegtraditie

‘*Lieflijk op de tong*’ is geen verleidelijke reclame voor een lekkere likeur. Het is een pikante aanbeveling voor het aanschaffen van ruim vijftig prachtige parels uit het leesrooster van de synagoge. Pikant en prikkelend vanwege de interesse die het bij de lezer(es) wil wekken. ‘*Lieflijk op de tong*’ doet je watertanden bij iets lekkers alsof er ‘een engeltje op je tong piest’. Onze Zuiderburen spreken ietwat burlesk over ‘de heilige Geest die in de keel pist’. Maar we bedoelen hetzelfde. Het is een kwestie van smaak welke uitdrukking je liever gebruikt. Ik geef de voorkeur aan het engeltje op mijn tong. Het gaat immers over ‘watertanden’ als beeld voor het proeven van de Tora! Een honingzoete woordenstroom

(Ps. 119, 103) die een ieder van ons - volgens de Hebreeuwse titels van de vijf boeken van Mozes - in beginsel (Beresjiet) bij name (Sjemot) roept (Wajikra) om in de woestijn (Bamidbar) van het leven te luisteren naar de woorden en daden (Dewariem) van Mozes. Zogezegd staat er met de Tora iets op het spel. En dat spel wil gespeeld worden! Bijvoorbeeld één keer in de week, bij iemand thuis, met z'n drieën, viere of vijven. De spelregels met toebehoren tref je aan in het voornoemde boekje ‘*Lieflijk op de tong. Stemmen bij de Tora*’.

Waar het om gaat

Het boekje is een uitgave van de *Stichting LeV* (Leren en Vernieuwen). Naar eigen zeggen stelt de stichting zich ten doel de studie van Bijbel en Joodse uitlegtraditie te stimuleren door het ontwikkelen van studiemateriaal.

Vandaar dat dit boekje uitnodigt om van je huiskamer een leerhuis te maken, waar je met twee, drie of meer deelnemers samenkomt om een klein stukje bijbeltekst uit te vlooiën. Wat staat er? Wat hebben Joodse wijzen erover gezegd? En wat vinden wij ervan?

De methode

Een eenvoudige methode om studie van Bijbel en Joodse uitlegtraditie te stimuleren is het volgen van het synagogale leesrooster. In porties van 4 à 5 hoofdstukken wordt jaarlijks de Hebreeuwse tekst van de Tora in 54 wekelijkse afdelingen opgediend. Zo’n portie heet een ‘*sidra*’, en wordt mondjesmaat door zes à zeven verschillende gemeenteleden zingzangend voorgedragen in de synagoge op sjabbat. In ‘ons’ huiskamergesprek beginnen we daar maar niet aan. Wat we dan wel doen? Uit elke wekelijkse *sidra* is één bijbeltekst gekozen die we hardop voorlezen. Daarna wikken en wegen we de bijbeltekst aan de hand van enkele korte rabbijnse commentaren uit Talmoed en Midrasj, uit de Middeleeuwen en onze eigen tijd. Tot slot vragen we wat tekst en commentaar bij ons wakker roept. Het is dus de bedoeling dat wij met elkaar in gesprek gaan. Niet alleen met wie lijfelijk bij het gesprek aanwezig zijn, maar ook met diegenen die ons voorgingen op de - soms bestwel barre - tocht door de woestijn van het leven.

Hoe het werkt - een voorbeeld

Vorbereiding op zo'n huiskamergesprek is niet per sé nodig. Het hoofdstukje 'Ga voor vrede' begint bijvoorbeeld als volgt: *"Uit de vierenveertigste sidra Dewariem ('woorden'-Deut. 1,1-3,22) besteden we aandacht aan Deut. 2,24-27"*. De tekst gaat over het leiderschap van Mozes, die Gods opdracht (vers 24) negeert door boodschappers te zenden naar Sichon, de Amoritische koning van Chesbon, met het verzoek om een vreedzame doortocht door diens land. De Joodse geleerde Abravanel (1437-1508) schetst vervolgens een dilemma: als Sichon het verzoek zou inwilligen, wat zou Mozes dan gedaan hebben? Afzien van de strijd zou rebellie betekenen tegen de woorden van God. De strijd met Sichon alsnog aangaan en hem doden, zou onwaardig zijn voor een man als Mozes.

Een andere joodse geleerde Rasji (1040-1105) mengt zich in het debat m.b.v. een woordspeling op de naam van de woestijn **'Kedemot'** (vers 26), waar het verhaal zich afspeelt. Mozes zou net als de Eeuwige gehandeld hebben toen Deze de Tora aanbood aan andere volken dan Israël, van wie Hij wist dat ze haar zouden weigeren, maar toch deed Hij het. Zo is ook Mozes Sichon *'tegemoet getreden'* (Hebreeuws: **'kedamti'**) met woorden van vrede.

Vervolgens herinnert *Midrasj Tanchoema* (vermoedelijk 9^e eeuw n. Chr) eraan, dat de Tora ons niet opdraagt om de geboden *'na te jagen'*. Voor alle geboden geldt: indien de mogelijkheid van het doen van een gebod op je pad komt, ben je verplicht het te doen. Maar je hoeft ze niet *na te jagen*. Voor vrede geldt echter: *"Mijd het kwade, doe wat goed is, streef naar vrede, jaag die na"* (Ps.34,15). Zo deed Mozes dan ook: hij zond boden naar Sichon met woorden van vrede.

Deze korte informatieronde (Abravanel, Rasji en Midrasj Tanchoema) wordt besloten met een gespreksvraag: *"Welke kwaliteiten moeten leiders volgens u hebben om ten tijde van een conflict een oplossing te zoeken die de vrede bewaart? Kunt u voorbeelden geven?"*

Geredigeerd en gebundeld

Het hoofdstukje 'Ga voor vrede' is één van de parels uit het leesrooster van de synagoge. Alle 54 parels werden geschreven in de jaren 1999 t/m 2012, en als column gepubliceerd in het voormalige magazine *'Kerk & Israël Onderweg'*. De schrijvers ervan hebben de oorspronkelijke columns geredigeerd en gebundeld in een boekje van iets meer dan 54 x 3 pagina's. De titel ontleenden zij aan het bijbelse loflied op een sterke vrouw: *"Ze opent haar mond met wijsheid en een lieflijke Tora (is) op haar tong"* (Spreuken 31,26). Tot slot een klein puntje van kritiek. Het boek verwijst voortdurend naar allerlei rabbijnse literatuur. Een korte toelichting achter in het boek zou daarom niet hebben misstaan. Overigens kunnen ook priesters, predikanten en Kerkelijk Werkers met het oog op de voorbereiding van kerkdiensten hun voordeel met dit boekje doen!

Reinier Gosker

Henk Scholder, Dodo van Uden, Niek de Wilde, *'Lieflijk op de tong. Stemmen bij de Tora'*. Stichting LeV, Amsterdam 2025. 169 blz. ISBN 978-90-77621-07-3. Prijs: € 20,-